

Єпитимія академіка

Новела

-- Ну, от і все, з Богом рушаймо в дорогу, - жваво, з веселинкою окинувши поглядом рідненьких і осілого від саквояжів і пакунків, букетів і вінків наймодернішого чорного мерседеса вдоволено, мов після клопіткої роботи, зрік імпозантний Дем'ян Миронович Чумак, столичне світило юриспруденції, доктор, академік, ще й міський депутат.

-- Екіпаж в повному складі, можемо піднімати якори, в тон батьку мовив старший син Тарас, теж юрист з щойно захищеною кандидатською, поважний університетський викладач, що кілька літ відслужив на флоті.

У салоні шикарного авто кублилися дорідна Чумачиха, виряджена в усе біле, красуня невістка Анжела, програмістка в бізнесі, а поряд неї на задньому сидіння шпортався, аж підстрибував у передчутті нових вражень од неблизької подорожі верткий пустун, онук і синочок Віталік.

-- Це ж три області маємо перетнути, а на вечір, завидна, бути в селі, підготуватися до поминальної неділі. Вранці, звісно, підемо до храму, - звично ставив завдання академік.

Тарас, вправно поманеврувавши столичними лабіринтами, вивів легковика на менш завантажену житомирську дорогу і додав швидкості. Пасажири зручніше вмошувалися, зацікавлено вдивляючись в краєвиди.

Перемовлялися зрідка.

Чим більше долали кілометрів, тим відчутніше в глави сімейства погіршувався настрій. Сам не второпає чого чувається кепсько. Воно то приємно мчати до щемних в спогадах рідних Грабельок, святе діло відвідувати малу батьківщину, але ж не на празник чи якусь радісну гостину поспішають, як це часто траплялося раніше. Тоді по приїзді до села одразу поринав у атмосферу пошани, захопленості своєю персоною. А завтра - Антипасха, годиться, як прийнято говорити, на гробках побувати, пом'янути померлих. Мати сім літ тому навечно їх покинула, а тато, Мирон Якович, рівно п'ять років як упокоївся. При згадці про це тенькнуло серденько. І не лише від смутку, спогадів, а й головно од того, що в усі ці роки останні довелося вельми помотатися в науці і політиці, вибивати і пробивати, осягати і рости.

Властиві його характеру кипуча енергія, впертість, логістика, а ще досвід і ґрунтовні академічні, енциклопедичні знання і, чого приховувати, численні надійні зв'язки допомогли викарабкатися на намічені висоти, здобути визнання і звання, навіть державні нагороди. На цім фронті, слава Богу, в нього суцільні вікторії.

І у родинних справах наче бусе гаразд. І на здоров'ячко, хвала Господу, не скаржиться. Словом, живи-радуйся, з чистим серцем, душевною втіхою. Оце як на сповіді міг би постати перед отцем і матір'ю, аби живі були. Постає таким перед їхніми могилами, пам'ятниками. Хоча і провина донімає - надто довго вибирався з столиці, виборсувався з своїх ділових, кар'єрних бойовищ і всілякої дрібної суєти. Од цього й трохи кепсько, не зовсім впевнено почуватиметься і виглядатиме в церкві і на кладовищі.

Люди все помічають. Не кожному пояснити причини своєї відволоки-забудькуватості, бо раніше ж щоріч на Пасху чи Різдво приїжджав у село, мав би так і далі чинити після похорону батька. Бо старий Чумак ні рук, ні ніг, ні здоров'я цілковито не шкодував, як говориться, «гнив» на фермі, годуючи ретельно колгоспну худібку, ще й пасіку господарства тримав на своїх згорблених випрацьованих плечах, гріш до гроша тулив, аби його гордість і подоба, круглий відмінник і спортсмен, переможець всіляких олімпіад в столичний вуз втрапив і усім був забезпечений. Мало того, щоб і кандидатську небідово, одним

стрибком захистив, і кубельце для молодої дружини спорудив. Матеріальний тил у нього, теперішнього академіка, мешканця престижного району і власника храмоподібного палацка, не гірший, як в найвідоміших українських політиків, бізнесменів, науковців, телезірок і ще там іншої бомондної елітної знаті.

«Цікаво, на скільки-то відсотків мій успіх забезпечили батьки, а чи зробив би я взагалі, як прийнято висловлюватись тепер, сам себе без потужної допомоги рідненьких? Скільки ж кабанів, бичків, індиків, ранньої картопельки і садовини, мозолями і потом «надрукованих» куп'юр в підмурку моєї кар'єри?» – допитувався в себе академік, розмірковуючи під посвист вітерця за віконцями потужного легковика при під'їзді до Грабельок, де його, упаси Боже, вже й призабули. Хіба що на телеекранах не раз могли уздріти. Прикинув, що десь на 80 процентів базису свого карколомного злету сотворили тато з мамою. Немало ж ровесників з села нарівні з ним вчилися, тямущими вдалися, а матеріальна скрута спрямовувала, заганяла їх в скромні профтехучилища, а далі в цехи і на поля, де призвичаювалися, осідали, задовольняючись прожитковим зарібком.

Враз Чумак аж засовався на сидінні од раптової схвильованості, аж втер зарошене високе чоло. Його збентежило давнє невідчепне запитання – як використав рідний братуньо Ростислав оті дві тисячі доларів, що він йому переказав після похорону батька? Неоднораз по телефону допитувався у єдинокровного про це, а він все ухилявся від прямої відповіді. Нешодавно навіть претензійно белькотів, мовляв, і він потребує «зелених». А чи не запив знову, чи не пропустив через горлянку послані бакси? Стрів якось в Києві на базарі далекого родича, односельчанина Дмитра, а той повідав невтішне: покинула Ростика жінка з двома дітками, бо з хати тягнув усе що на очі втрапить і міняв на оковиту на «точках». Але ж пам'ятника, це святе, мав поставити. Аж в голові не вкладається, хоч вбий не віриться, що брат може розтринькати кошти, дійти до гріхопадіння.

Ростислав після сільгосптехнікуму працював ветфельдшером в місцевому сільгосппідприємстві, мав авторитет, гарно поводився на людях і вдома. Йому в спадок дісталось міцненьке батьківське хазяйство. Але хтозна, ферми ж, напевно, потрошили, худібку вирізали, господарство збанкрутіло, розсипалося. Міг брат опинитися за бортом, без роботи. А в дядьків яка оплата за лікування тварин – могорич. Ой, все могло трапитися, , міг Ростик з колії вибитися. А він, Дем'ян, схоже, відцурався родини і села. Того чорного сльотавого квітневого дня, як положили домовину з татом в сиру землю, вінками і букетами затулили скорботного горбочка, він жодного разу не навідався на цвинтар. Під час похорону клопотався жалобним обідом, а пізно увечері прямісінько з свого двору з дружиною і сином помчали до Києва – треба було вранці взяти участь в архіважливій для нього науковій конференції і, звісно, виступити. Що ж то за п'ять літ вчинилося, як пошановано братом і його сім'єю померлих? Матусі то за його, Дем'яна, опікою влаштовано і пам'ятника дорогого гранітного, і огорожу, і доріжки. А що там в тата на могилі?

Тенькнуло серце, як смерком в'їхали в рідний двір. Бо одразу насторожило, що ворота розчахнуті, напівлежать, з петель повиймані. Розглянулися, і за голови вхопилися. Дім на пустку схожий, навіть у вікнах шторів і фіранок не видно, город цілиною лежить, в хлівах вітер гуляє, а в кімнатах оселі рейвах, кіптява. Бомжатник, а не житло. А воно ж колись ошатним було, вмебльованим, з міськими зручностями. Ростислава одразу й не впізнали – запухлий, синьолиций, обдертий.

Валявся на незастеленому ліжку, на брудній лискучій подушці. Як розковхали, то поліз цілуватися, а від нього несе, мов з бочки, сивухою. Став Дем'ян допевнятися що та як, ганити брата, а він заспокоює:

-- Ша-ша. Все чин-чином.

-- А з пам'ятником як, поставив, прибрав могили?

-- Все йде по плану, під контролем. Досвіта скочу і позамітаю. Нема проблем. А ти що, Дем'янчику, раненько на Київ чкурнеш? То їдь-їдь собі. Я сам впораюся.

Така поведінка брата багато про що говорила, аж страх брав. Так-сяк влаштувалися на ночівлю, а сон втік.

Рано київські гості відстояли в храмі молебень і за гуртом віруючих і ланцюжком легковиків поволі добулися до святого місця. Йшли з вінками, квітами, наїдками-випивкою. Йшли, як всі люди – трепетно, стиснено. Наблизилися до могил рідненьких, і остовпіли. Руді неторкані бур'яниська і трава заслали святе місце. Поховання шанованих в селі Чумаків ледь упізнається, бо ледь-ледь вивищується коротенький, упівросту горбик. Прости Господи, наче немовля під ним знайшло вічний спочинок. А хрест, хрест, серце може не витримати, рижий од іржі з геть нерозбірливим написом на табличці валяється долу поряд, чомусь під материним посивілим од пиляви пам'ятником.

Хтось натякнув, що, мовляв, ранесенько тут Ростик швендяв, силувався порядок навести, то, мабуть, він і хреста повалив.

Страх як соромно, хоч в землю влізь. Люди обходять їх, запанілих киян, очі відводять, а осуду не приховаєш. Поганьблено рід Чумаківський.

Дехто з ближчих, співчуваючих, узявся хреста встановлювати, вишарпувати бур'ян, гілляччям замітати торішне листя. Троюрідня сестра Ольга не пошкодувала хустини і краєчком її протерла материного портрета на граніті. З очищеного, просвітленого фото на ближніх, чи то привіділося, чи й насправді, здивовано-осудливо глянули, як живі, завжди найдобріші в світі очі матусі, свекрухи, баби і прабабусі. На гостей-відвідувачів вони відчужено і сумно-сумно, запитально-докірливо дивилися. Досади додало лячне схлипування Віталіка.

Сконфужені, посоромлені Чумаки-кияни гурточком, опустивши голови, одноосібно сквапливо і мовчки трапезували «на горбках». Уже й люди трохи порозходилися. Он і батюшка направився повз них до виходу з цвинтаря, а за ним хористи. Рано посивілий, а оце ще й раптово зблеклий, змарнілий, спантеличено-розгублений і з блідим лицем Дем'ян Миронович непевно ступив навперейми:

-- Слава Богу.

-- Навіки слава.

-- А чи не міг би я прийти завтра до храму та висповідатися?

-- Воля ваша, з батьками вашими я дружив, благочестиві були вірні. І вас пам'ятаю, колись сповідав. Ви наш високоповажний земляк, гордість наша.

-- У мене буде велике-велике прохання, -- з мольбою в очах витиснув з грудей хрипкувато високодостойний вчений і політик. – Я епитимії прошу, покарання церкви і дам обіт виправитися.

-- Аж так? – посуворів лицем святий отець Михаїл. – Не знаю, що й сказати, це ж вперше за мою службу, вагаюся, як вчинити. І все ж ви перед сповіддю чи ж епитимією молитву сповніть. І опісля так зробіть. У вашій родині є молитовники, Чумаки набожні з діда-прадіда.

Уночі академік, хрестячись час від часу, шепотів: «Ти, Господи, по множеству благочести. Твоє обіцяв еси покаяніє і оставленіє

согрішившим Тобі і множеством щедрот Твоїх опреділил еси покаєніє грішникам во спасіння...»

Повернувся з храму Дем'ян Миронович присмирнілим, розчуленим, просвітленим, з полегкістю в душі. І знову взявся за молитовник: «Слава Тобі Господарю, слава Тобі Царю, слава Тобі Святий Творче, Избавителю і Іскупителю мій, яко не оставил мя в гріхах всяческі поруженого до кінця углибнути...»

Як і в храмі перед священником, так і по сповіді чи й епитимії Дем'ян Чумак рясно виливав сльози. Бо лише так можна одержати прощення. Ревно помолившись, наказав поснідати і збиратися в дорогу. А до протверезілого, навіть причепуреного і поголеного, але схарапудженого, з провиню в глипавках брата мовив:

-- За тиждень навідаюсь. Привезу пам'ятника, наведу на цвинтарі порядок, помічників підшукай. Дізнаюся, якщо жінка і діти остаточно від тебе відвернулися, то заберу до себе, в Київ. Чуеш? Зв'яжу, а повезу. Не хочу більш грішити і покаєння, прощення вимолювати в Бога. І тобі не дозволю гріхопадіння. Отямся, брате. Страшно і болісно під епитимію ставати, не було такого в роду. Затям, у Бога всі живі. Отож не кривдьмо батьків. Їм також боляче і зле. Ще й соромно за нас отаких бездушних.

По дорозі до Києва Чумак вчитувався в церковні видання. В духовних повчаннях преподобного Амвросія знайшов рядки про покаєння: «Буває, що хоча гріхи наші через покаєння і прощаються нам, але совість не перестає дорікати нам». Наводився і приклад: це подібно порізаного пальця – біль проходить, а шрам залишається.

Потрясли сентенції з книги еклезіолта, себто проповідника. В ній йдеться про сутність нагромаджених багатств, звеличувань, користувань всілякими приємностями. Висновок такий: «та коли я звернувся до своїх чинів, що їх поробили мої руки, і до труду, що я потрудився був роблячи, – й ось усе це марнота та ловлення вітру. І немає під сонцем нічого корисного!...»

Досаджала-пекла й інша думка: православною церквою передбачені поминальні суботи перед постами. Радониця, коли ми традиційно поминаємо спочилих. А ще ж дні ангела, народження і смерті. Тож 7-8 днів на рік годиться провідати і пом'янути померлих. Ой як він заборгував перед мамою і татом за п'ять літ свого забуття і черствості? Вельми вже запізнілого, з гріхом, посоромленою і дошкульною в каятті видається його остання Радониця в Грабельках. Чи ж відболить коли, чи ж очиститься покутою?

«Мерседес» уже мало не вперся в їхню високу золочену ковану браму. Знад райським столичним районом з різнобарв'ям палацових дахів, здалося Чумаку, кудись шезло сонце. Спогад-жалиця про поїздку в Грабельки затьмарював світ і обпікав боляче серце. Йому потрібне було стражденне очисне, виправлення життя, милостиною, що покриває гріхи. Так Господом призначено.

Петро ГУМЕНЮК.

снт Гоща.